Ed. **341. Nefndarálit**

um frumvarp til laga um sauðfjárbaðanir (þingsk. 188).

Það er aftur og aftur viðurkent bæði víðsvegar úti um land og á alþingi, að árlegar baðanir á sauðfje hlytu að verða til mikilla hagsmuna fyrir sauðfjáreigendur, og þess vegna væri æskilegt að slíkar baðanir yrðu almennar.

Menn hafa talið, að með árlegum böðum á sauðfjenu yrðu þrif þess miklu betri en ella, að *aukin þrif og hreysti fjárins leiddi til fóðursparnaðar og aukinna afnota,* og að *sennilegt væri að slík böð gætu átt góðan þátt í útrýmingu fjárkláða* úr landinu.

Alt eru þetta mikilvæg atriði, og nefnd sú, er háttvirt deild fól mál þetta til athugunar, er þeirrar skoðunar, að sú verði reynslan, að vonir manna um góðan árangur af böðununum rætist, og því eigi þær að verða almennar um land alt.

En þá kemur til athugunar um leiðina, sem fara á til þess að fá því til vegar komið, að alt sauðfje á landinu verði baðað að minsta kosti einu þrifabaði á ári hverju.

Að þessu marki geta legið þrjár leiðir.

1. Eigin hvatir hinna einstöku fjáreigenda.
2. Samtök manna og samþyktir er ná yfir stærri eða minni svæði.
3. Almennar fyrirskipanir.

Um fyrstu leiðina er það að segja, að svo myndi hjer reynast, eins og oftast vill brenna við, að seint yrðu allir samferða. Skoðanir manna reynast misjafnar á ýmsum málum, og enginn efi er á því, að þær eru skiftar enn sem komið er um gagnið af böðun sauðfiár, og sennilegt að svo verði lengi. Þótt allmargir fjáreigendur baði nú fje sitt af eigin hvötum, og liklegt sje, að þeim sem það gera muni fjölga, þá er þó enginn efi á því, að lengi — ef ekki ávalt — myndu einhverjir láta það ógert. Og þeir mennirnir, sem ljetu fje sitt óbaðað yrðu tæplega þeir, er best þrifuðu fje og síst þyrftu þess með, að baða.

Það er þetta sem gerir, að allur þorri manna er þessari leið mótfallinn, og sem veldur því, að nefndin verður að telja hana ófæra. En þá kemur til athugunar, hvora hina leiðina heldur eigi að velja.

Samkvæmt þingsályktun, er samþykt var á Alþingi 1912, var því skotið til umsagnar fjáreigenda í öllum hreppum landsins, hvort þeir óskuðu eftir að samin yrðu heimildarlög um samþyktir um þrifaböð á sauðfje.

Út af þessu voru fundir haldnir síðastliðinn vetur í flestum hreppum landsins og málið rætt á þeim, en ályktanir fundanna síðan sendar stjórnarráðinu. Þessar fundarályktanir frá meira en 180 hreppum á landinu, hefir nefndin fengið frá stjórnarráðinu til yfirlits og athugunar ásamt yfirliti dýralæknisins í Reykjavík yfir það, hve margir hreppar óskuðu eftir heimildarlögum um samþyktir, og hve margir hreppar voru mótfallnir slíkum lögum. Í yfirliti dýralæknisins telur hann 140 hreppa með heimildarlögum en 40 hreppa á móti þeim. En með því að athugasemdir dýralæknisins við svör hinna einstöku hreppa gáfu til kynna, að á bak við samskonar svör lágu ólíkar skoðanir á málinu, þá yfirfór nefndin allar umsagnir hreppanna og flokkaði þeim á þann veg, sem eftirfarandi yfirlit sýnir.

YFIRLIT

yfir svör þau um sauðfjárbaðanir, sem komið hafa úr hreppum landsins:

	Hreppar sem vilja samþyktarlög	Hreppar sem vilja almenn lög	Hreppar sem telja alment bað og lög óþörf	Hreppar mótfallnir lögum um baðanir	Hreppar er enga ályktun taka og svör vanta frá	Hreppar alls
Í Skaptafellssýslu	4	1	4	3	»	12
- Rangárvallasýslu	7	»	2	»	»	9
- Árnessýslu	13	1	2	»	»	16
- Gullbringu- og Kjósarsýslu	6	»	1	1	4	12
- Borgarfjarðarsýslu	6	1	1	1	1	10
- Mýrasýslu	5	1	1	»	»	7
- Snæfellsnessýslu	6	»	4	2	»	12
- Dalasýslu	3	3	1	»	1	8
- Barðastrandarsýslu	7	2	2	»	»	11
- Ísafjarðarsýslu	8	2	2	1	1	14
- Strandasýslu	6	»	»	»	1	7
- Húnavatnssýslu[1])	3	8	»	»	2	13
- Skagafjarðarsýslu	8	3	1	2	»	14
- Eyjafjarðarsýslu[2])	9	»	2	»	»	11
- Þingeyjarsýslu	7	4	2	»	4	17
- Norðurmúlasýslu	7	2	2	»	»	11
- Suðurmúlasýslu	4	4	4	2	»	14
Samtals	109	32	31	12	14	198

1) Sýslunefndin óskar eftir almennum lögum.
2) Sýslunefndin óskar eftir heimildarlögum um samþyktir.

Samkvæmt þessu yfirliti hafa 109 hreppar viljað heimildarlög, eða svarað spurningunni játandi, sem lögð var fyrir þá, en 32 hreppar hafa viljað fá almenn lög, sem fyrirskipuðu baðanir um land allt, af því þeir óttast, að samþyktir komist ekki á alstaðar og heimildarlög verði því ekki að fullum notum. Af hreppunum, sem þá eru eftir, er meiri hlutinn böðunum meðmæltir og telja þau góð og gagnleg, en eru þó mótfallnir lögum um þetta efni eða telja þau *óþörf af því alment sje baðað* í viðkomandi hreppi. Þessir hreppar eru alls 31 að tölu. Af öllum þeim hreppum, sem ályktun hafa tekið um málið, eru það *einir 12 hreppar sem eru mótfallnir lagasetningu í þessu efni og ekki verður sjeð, að hlyntir sjeu böðun sauðfjár, en 172 hreppar sem böðun eru hlynntir og 141 af þeim hreppum vilja að alþingi semji lög um baðanir.*

Úr fáeinum hreppum vanta skýrslur eða þeir hafa enga ályktun tekið.

Af þessu er því auðsætt, að sauðfjáreigendur í landinu eru flestir þeirrar

skoðunar, að árleg böð á sauðfje eigi að verða almenn, og að mikill meiri hluti er því fylgjandi, að löggjafarvaldið styðji þá í því, að koma þessu á.

Í sambandi við það, sem hjer hefir sagt verið, vill nefndin láta þess getið, að ekki svo allfáir hreppar hafa vakið máls á, að nauðsynlegt væri, að stuðlað væri að því, að áreiðanleg og ódýr baðlyf gætu fengist. Þess skal og getið, að nokkrir hreppar hafa tjáð sig mótfallna eftirlitskostnaði.

Ályktanir þær, sem dregnar verða af umsögnum fjáreigenda víðsvegar um land alt eru þá þessar:

1. Allur þorri manna vill, að árleg þrifaböð verði almenn.
2. Mikill meiri hluti af öllum hreppum landsins óska eftir lögum um þrifaböðun.
3. Menn óska eftir, að fáanleg verði áreiðanleg og ódýr baðefni.

Nefndin lítur svo á, að þá verði næst farið vilja manna og óskum, ef sú leið er farin, að lögskipa árlegar baðanir á öllu sauðfje eins og fram á er farið í frumvarpinu. Það er augljóst, að engum þeim, sem vill baða, er nokkur þvingun sýnd með því, þó böðunin sje lögskipuð, og að öllum, sem vilja reyna, að koma á samþyktum um baðanir, er mikill vinningur í almennum lögum, því samþyktum verður ekki á komið, nema með talsverðum erfiðismunum og kostnaði. Hagnaðurinn af samþyktum er og tvísýnni, því naumast yrði þeim alstaðar komið á fyrst um sinn, en af því leiddi, að baðað og vel þrifað fje gengi saman við óbaðað fje og miður þrifað á ýmsum stöðum.

Nefndin efast því ekki um, að svör þeirra hreppa, er óskað hafa heimildarlaga um samþyktir, hefðu orðið játandi, þótt þeir hefðu verið spurðir um, hvort þeir óskuðu, að fyrirskipuð yrðu árleg þrifaböð. Að svo fáir hreppar hafa tekið þetta beinlínis fram, kemur af því, að spurningin lá fyrir eins og hún gerði.

Af ástæðum þeim, sem nú hafa verið fram teknar, hikar nefndin ekki við að ráða háttvirtri deild til að samþykkja frumvarpið, en leggur þó jafnframt til, að á því sjeu gerðar breytingar þær, sem prentaðar eru á þingskj. 342.

Um breytingarnar, sem nefndin leggur til, að gerðar verði og mestpart eru orðabreytingar, er ekki ástæða til að fjölyrða. Aðeins skal nokkrum orðum farið um tvær af breytingartillögum nefndarinnar.

Orðin, sem lagt er til að feld sjeu úr 3. gr., telur nefndin óþörf, af því hún telur sjálfsagt, að Búnaðarfjelag Íslands leggi alt kapp á að útvega svo góð baðlyf, sem frekast er unt, og leiti til þess ráða og aðstoðar fróðra manna um þau efni. Nefndin telur þetta því sjálfsagðara, sem það er ljóst, að hagurinn af böðununum verður mjög svo undir því kominn, hvernig baðlyfin reynast. Þess vegna vill nefndin taka það fram, að hún telur sjálfsagt, að baðlyfin verði *rannsökuð og reynd*, og við það tekið tillit til þess sjerstaklega, að þau sjeu *örugg til þrifa og afnotadrjúg, þægileg í meðferð og ódýr.*

Tillaga nefndarinnar um, að bætt sje inn í frumvarpið nýrri grein á undan 7. gr., byggist á því, að nauðsynlegt er að ákveða, hvernig að skuli fara í framkvæmd þessara laga, þegar fyrirskipuð eru böð til útrýmingar fjárkláða á stærri eða minni svæðum. Að slíkar fyrirskipanir verði gerðar, má telja líklegt, af því kláðinn ekki er aldauða, þótt lítið hafi á honum borið síðastliðinn vetur, eftir tilkynningum þeim að dæma, sem borist hafa til stjórnarráðsins, og nefndin hefir haft með höndum. Þegar svo ber við, getur verið ástæða til að fresta fram-

kvæmd laganna, og verður sú frestun þá að sjálfsögðu að vera ákveðin af stjórnarráðinu, eftir því, sem hæfilegt þykir.

Efri deild alþingis, 8. ágúst 1913.

Þórarinn Jónsson. (form.).

Jósef Björnsson. (skrifari og framsögum.).

Steingrímur Jónsson.